

A magyar földosztások, de helyesebben földmozgatók értelme és mozgatórugója mindig is politikai szándék, érzelmi, mintsem közgazdasági kategória volt. Ilyenre is sikeredtek. Még az 1945-ös is, amelyet a kommunisták sajátítottak ki maguknak.

Azok közé tartozom, akik sokáig azt hitték, a földosztás valóban szent és történelmi igazságot jelent, egy megváltoztathatatlan szakaszt e nép magarátalálásában, helyzetértékelésében, nem utolsósorban felzárkózását Európához. Immár kiderült, mindez zsákutca, talán éppen ott, és éppen akkor rontottunk el mindent. Vagy ha nem is mindent, de olyan történelmi kanyart vettünk a nyakunkba, akár elkábultva a nagy magyar évezredek igazságszolgáltatásától, hogy azóta is keressük az egyenes utat.

Hány, meg hány emberrel találkoztam, fogadtam el visszaemlékezését történelmemnek, mintegy megpecsételve hősies magatartását, amikor törvényesen, vagy anélkül földet parcellázott a grófi ugaron. Leginkább a pusztaszeri, sövényházi földosztók körében kutagattam, hosszú évekig harcot (meddő harcot) vívtam a szerkesztőkkel, akik ugyan immel-ámmal közölgettek az első földosztásról (akkori Sövényháza) szóló beszámolóimat, de soha, egyetlenegyszer sem láthatott nyomdrafestéket a Nagy Imre neve, mint akkori földosztó.

Gyerekkori emlékeim vegyes érzésekkel kísérték, örömmel, mert gróf Nemes János birtokából mi is jussoltunk, hogy rövid évek után kulákok, egyebek, kurvák és kispolgárok lehessünk, miközben a végrehajtott más anyam utolsó harisnyáját is megkaparintotta. Hogy ne érdekelj volna a földosztás! Jószerivel az egész életem (életünk), munkásságom erről szól: Az átalakuló magyar társadalomról. Sajátos tövisszorosunk, hogy mi mindig is átalakulunk. Talán nem is lesz vége ennek, amíg el nem pusztulunk.

Dehogy katasztrófa szindróma! A jelenlegi látványos jelek éppen a falvakban tapasztalhatóak. Ezekben az években dől el, milyen is lesz Magyarország földművelése, birtokszervezete: mi lesz a vidék sorsa, és a (most), (tegnap) kiképzett magyar történelem legnagyobb földrendezése, földosztása hogyan sikerül. Más politika, más földosztás. Ha igaz lenne és időálló, nevezhetnénk akár jóvátételi földosztásnak is. Csak hát a gyanú erősödik: mikor kapott itt a paraszt valóban jóvátételt?

Magyarországon a jobbágyfelszabadítás idején szintén történelminek mondott átalakulással az ország földterületének 47 százalékát mozgatták meg, majd az 1945-ös földosztáskor a több százezer új földhöz juttatott az ország földterületének 26 százalékára tartott igényt.

Micsoda árakat fizettünk mi létezésünkért? Ezeregyszáz éve élünk e tájon, múltunk és jövőnk ideköt, a környező népek sorsához kötődik. Mérföldetelen az áldozat-

Az én földosztásom

Ezen a tavaszon igen sok helyen és formában emlékeznek meg a nagy, s majdnem igazinak mondható magyar földosztásról, 1945 tavaszáról. Hajdanán, még az egyházi diktatúrában se szeri, se száma nem volt a földosztóknak, meg annak a versengésnek; hol is osztották először a grófi ugart. Magyarok vagyunk, miért is ne lehetett volna egyszerre, több helyen ugyanazon, leginkább szimbolikus értékű földosztás, amelyet a történelem foghegygel szentesített.

Ahol nagyobb ricsajt vertek, nagyobbra kerekedett a glória is. Pedig valamennyi földosztásnak, földreformnak, földkímérésnek nemcsak melegsége, évezredek igazságtartalma volt, hanem bizony sorsszorító hatása, keserű szájtze sokak számára. Nem félek kimondani; itt igazságos földosztás soha nem létezett, ezentúl meg még inkább elképzelhetetlen.

Bár megengedem, hogy az e témából élő kutatók, írók mostanság ismét fényes dolgozatokkal rukkolnak elő, hiszen az 1945-ös földosztás fél évszázados évfordulóján ideje fejet hajtani a régi idők előtt. Most a politikai hatalom is klappol hozzá.

tunk. Az első világháború után a vesztes Magyarország területe igazságtalanul egyharmadára csökkent, a második világhétségben elvesztette felnőtt lakosságának nyolc százalékát, s romhalmazzá vált. Mit számít akkor, vagy annál is többet, egy földosztás!

A front viszonylag gyorsan átvonult a Dél-Alföldre, elhanyagolt, kifosztott uradalmak, nyomorgó cselédek, s gazosodó földek maradtak mindenfelé. A háborús évek az állatállomány hatvan százalékát elpusztították. A traktorok száma elenyésző, azoknak is fele használhatatlan. Felhívások sürgették a lakosságot munkára, az uradalmakat a gazdálkodás folytatására, s a kint lévő termények: burgonya, cukorrépa, olajos magvak, tők, kukorica harmadába adására, hogy ne vesszen el az érték, legyen mindennek igazi gazdája. Ahol így sem jutottak valamire, ott közmunkaerő kirendelésével próbálkoztak.

Szeged térségében, a Pallavicini birtokon néhány gazdasági szorgalmazta a termelés megindítását, az uradalmi ügyész az alispánhoz fordult, mert Sövényháza és Mindszent vezetői úgy tekintették, uradalom már nincs többé, s az eladott termények árát, amit nem vettek el a németek, az oroszok, a cselédek, vagy maga a gróf, a községi pénztárba fizették be, nem adták oda a földesúr képviselőnek.

A községekben összeírták, mennyi terület maradt megműveletlenül, s leginkább az alábbi okokat tüntették fel: a tulajdonos távolléte, igavonó és munkaerő hiánya, vetőmaghiány, és a túlzott közmunkára való igénybevétel. A falusi, községi nemzeti bizottságok, előjáróságok állandóan sürgették a földreformra való, vonatkozó rendeletek kiadását, s több helyen létrehozták a földosztó bizottságokat is. 1945 januárjától egymást érték a falusi küldöttségek a Magyar Kommunista Pártnál, a Nemzeti Parasztpártnál s a kormánynál. Március 18-án megjelent a földreformrendelet, 29-én pedig a Pallavicini birtokon jelképesen levették a mezsgyekarókat. Ez volt az első hivatalos földosztás.

Micsoda idők! A szántóterület nagy része vetetlen Magyarországon, utánpótlási eszközök és munkáskéz hiányában a földek kimerültek. A fegyverek még el sem hallgattak, de a földosztás megkezdődött, s a majd három-ezer földigénylő bizottság hazánk területének harmincöt százalékán, hárommillió hektárnál több földre

jegyezte fel a 642 ezer új, jogos tulajdonos nevét.

Ha behunom a szememet, most is magam előtt látom azt a napot, 1945. március 29-ét, amikor éppen a Pallavicini birtokon levették a földosztást jelképező mezsgyekarókat. Az ünnepség nagy ceremóniával járt (azóta majdhogyan csak ebben jeleskedünk!), az ezeréves nagybirtok felosztását, feldarabolását jelentette. Az Árpád-élműre a következő feliratot helyezték: „Megfogadjuk, hogy felszántjuk és bevetjük a magyar ugart!” Sokan özönlöttek a környező falvakból, községekből. Az ünnepi emelvényt, az asztalokat és a székeket közvetlenül a szobor teraszos részén helyezték el. Karácsonyi Ferenc főispán elnökölt.

A budapesti vendégek késtek. Elromlott a gépkocsijuk. A tömeg türelmetlenkedett. Délután a főispán bejelentette, hogy megkezdődik az ünnepség a fővárosi küldöttek nélkül is, rövid beszédet mondott és a tömeg a Pallavicini birtokra vonult. Alig haladtak azonban néhány száz métert a mozgalmi vezetők jelenlétében, cigányzenétől kísérve, amikor megérkeztek a budapestiek: Nagy Imre és Révai József. A gépkocsi megállt a tömeg előtt, Nagy Imre, az ideiglenes kormány földművelésügyi minisztere felállt az autó tetejére, rövid ünnepi beszédet mondott, az ideiglenes kormány és a Magyar Kommunista Párt nevében sikeres munkát kívánt a földosztóknak, s a föld megműveléséhez. A borús márciusi délutánon cigányzenekar játszott. Így mulatt a magyar már akkor is. Nem tűnt fel senkinek az andalító cigánymuzsikában, hogy például éppen ez a népcsoport sem kapott egy deka földet!

A volt Pallavicini kastélyban eközben állatokat vágtak, készült az ünnepi lakoma. Bor is jutott. Az uradalmi cselédek, szegény parasztlakok kezelték a miniszterrel, ölegették is: miniszter úr, miniszter elvtárs, Nagy úr, Nagy elvtárs, Imre, Imre bácsi – szólalngatták.

A föld azé lett, aki megműveli. De hogyan? Így beszéltek erről a földosztók. Mihály Sándor (Ópusztaszer): – Ahogy elvonult fölöttünk a front, tanácskoznunk kezdtünk, mi, a szegényebbjek. Először Igács István házában jöttünk össze Mihály Józseffel, a testvéremmel. Igács tizenhatalas kommunista volt. Fél éjszakát vitatkoztunk, s úgy döntöttünk, hogy januárban megkezdjük a

földosztást. Nemigen mentünk máshova tanácsért, úgy határoztunk, hogy minden nincstelen család négy holdat kap, minden gyerek után két holdat. Így is kezdődött meg a mérés. Lépéssel, öllel jártuk be az uradalom földjét, és parcelláztunk. Rácz Lajos is velünk tartott, aki később a földosztó bizottság elnöke lett. Már február elejére felparcelláztuk a határt, hogy minél hamarabb szabdaldjunk szét a fán, sokan féltek ám, hiszen még az ágyúk sem hallgattak el. Még kiabáltak is ránk: „Lógtok ti még a fán, ha visszajönnek az urak!” Egyik-másik nincstelen szegényember, aki világleletében az uradalom kezelébe volt, nem mert eljönni napközben hozzánk, hogy kimérjük a földjét, csak este, amikor már besötétedett, zörgette rám az ajtó, akkor mutattam meg neki: ez a te földed!

A Székelytelepet a gróftól három ember bérelte, idős K. Kovács István, idős Papp Kálmán, idős Kósa János összesen 460 holdat, amit szintén kiosztottunk a falubelieknek. Ők meg berzenkedtek ám, vitatkoztak, fenyegetőztek, a bérlet meg szétirakáltak a gyerekeikre, unokáikra, hogy ne lehessen több egy-egy birtok 25 holdnál. Csak hogy mi sem hagyjuk magunkat, felmentünk Budapestre, ott találkoztam Veres Péterrel, aki segített. Hazajöttem, itthon a kastélynál nagygyűlést hívtunk össze, felolvastam a hozott papírt, az megnyugtatót mindenkit, hogy a föld véglegesen a miénk lett.

Később a mérnökök kiigazították a mezsgyékét, kicsit összefűztük a parcellákat, mert a törvény szerint minden gyerek után csak egy hold föld járt. Mi meg vastagabban mértük, jó szívvel. Szegény a szegénynek. Amikor meg később lejöttek a pestiek a hivatalos földosztásra, akkor is ott voltunk. A kastélynál ettünk-itottunk, nagy örömrre szolgált az egész.

Zöldi Kovács Lajos így emlékezett:

– Készülődtünk, mértük a pusztaszeri határt, Tömörkényi községgel osztottunk a grófi birtokon, a földigénylők arányában. Összesen hatszáz holddal rendelkezünk. A földosztás zajos volt, mert a névsor állandóan változott, újak és újak jöttek – mint most a kárpótlás során, hogy nincs elegendő föld –, akik meggondolták magukat és a kezdeti bizonytalankodás, tartózkodás, kivárást után

BIRTOKLEVÉL

AMELY AZ IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNYNAK A NAGYBIRTOKRENDSZER MEGSZÜNTETÉSÉRŐL ÉS A FÖLDMŰVES NÉP FÖLDHÖZJUTTATÁSÁRÓL SZÓLÓ 600/1945. M. E. SZÁMÚ, DEBRECENBEN, 1945. MÁRCIUS 15-ÉN KÉLT RENDELETE ALAPJÁN ÁLLÍTATOTT KI. 1945. MÁRC. 14.

Sövényháza község Földigénylő Bizottsága
Sövényháza községben (Bakalkovo elöltek) 632. sz. földben
9. kiosztási szám alatt felvett 60-47 (6) 13
kat. föld... négyzetööl kiterjedésű föld ingatlan
Berecki Sándor lakos birtokába adja.
Jelen birtoklevél ünnepiesen tanúsítja a birtokszerezés azon jogát, hogy a nemzet által adott ingatlan háborútanul birtokosja.
Köteles azon a maga és az egész nemzet felelősségét szolgáló módon gazdálkodni és a rendelkezésben előírt feltételeket betartani.
A birtoklevél a juttatott ingatlan tkvi tulajdonjogának megszerzésére is szolgál.

Kelt Sövényháza, 1945. március hó 24.

Nagy Imre
Földművelésügyi miniszter

Rosa...
Községi Földigénylő Bizottság elnöke

helyzetén. Az uradalmat szétszegték, a három jó gézeke is szétszedték, ki mit látott, azt vitte, néhányan a kerekeket is hazaguntották, akik meg beféradtak a hosszú úton, egyszerűen otthagyták az út mentén, az árókba fordítva: vigye, aki akarja! A drótköteleket is szétcibálták. A háznál hasznos lehet. Az ügyesebbek szedték meg magukat.

Hanem, amikor már nem lehetett lopni, százzámra szaladtak a község házára: ló, kocsi, borona kellene, állatok! Honnan? A veszekedések sem csitulak, kihuzgálták egymás mezsgyekaróit, divat lett a haragszomrá!

Aztán a nagyüzemek elnyeltek a magántulajdon.

Most a magántulajdon veri szét a nagyüzemeket. Papírban és ideológiákban. Kétségtelen viszont, hogy azzal a történelmi változással, ami itt bekövetkezett, új erőviszonyok szab(j)ták meg az ország jövőjét, így ehhez igazodik a gazdaság is. Ami a Nyugatra való orientálódást jelenti, egy meghaladott világbirodalom lebontását, s így a piaci viszonyok gyökeres átalakulását. (Piacgazdaság, magántulajdon stb.)

Tehát újra a földosztás örömet, fájdalmat éljük. Kárpótolnánk magunkat, ha lehetne ezt, ha lenne elegendő földcske, ha igazságosan tehetnénk... Tény viszont, ezekben az években a földterület 70-80 százalékán új tulajdonba kerül a föld, igazi gazdája lesz. Törvényes útja-módja van mindennek, lassú is a folyamat és nem patikatiztaságú. A politika, a pártok diktátuma most is megpecsételte a jó szándékot. Több párt vallja: akié a föld, azé a haza. Törvények váltják egymást, csak a gazdálkodás az agrárium helyete nem javul.

Micsoda előnyökkel rendelkezik ez a kicsi ország. Föld, klíma, elhelyezkedés, és a kiirthatlan munka- és földszereket. A paraszti szorgalom. A magyarság története nem más, mint harca a földért. Mennyi vér, veríték hullott el, s mennyi felismerült világ-megváltó, percnyi remények. Agrárszocialista mozgalmak éppen a Viharsarokban, de gróf Károlyi Mihály, Nagyatádi Szabó István földosztó elképzelései, a vitézi földek kimerése, a bérföldek, az uradalmi parcellázások, egyik sem hoz(hat)ott megváltást.

Mikor lesz itt a parasztnak igaza?

Mikor szűnik meg a földhűség? Mikorra zárul le az újkori folyamat, amelyben elvállik, hogy kié lesz a magyar föld? Áruha bocsátjuk-e? Többen nyújtották kezüket földért, mint várható volt, olyan másfél milliónyian lehetünk. Miért? Annnyira szeretjük talán? Annnyira félünk a jövőnkől, a saját sorsunktól, hogy már egy marék föld is kapaszkodó, a mindennapi betevő falat reménye?

Magyarok vagyunk. A föld nemzeti ügy. Meghalni is a magunkéban akarunk.

Sz. Lukács Imre

Az ünnepi melléklet
TANDI LAJOS szerkesztette